

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Datum

20 januari 2023

Kenmerk

TISA/U202300036

Telefoon

06 10846342

Bijlage(n)

1

Onderwerp

Consultatiereactie Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne

Geachte heer Van der Burg,

De VNG heeft op 12 december jl. het wetsvoorstel Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne (hierna: Tw Oek) ontvangen met uw verzoek om hierop een reactie te geven. Wij gaan graag in op dit verzoek.

Het afgelopen jaar hebben gemeenten onder het staatsnoodrecht de verantwoordelijkheid genomen voor de opvang van Oekraïense ontheemden. Onder de Tw Oek wordt de opvang van Oekraïense ontheemden niet meer uitsluitend als een crisis- en veiligheidsvraagstuk benaderd, maar als een tijdelijke taak van gemeenten. Dit past volgens ons in de fase waarin we nu zitten. De VNG staat daarom ook overwegend positief tegenover de Tw Oek als opvolger van het staatsnoodrecht.

Ten aanzien van de inhoud van het wetsvoorstel en de gevolgen daarvan voor gemeenten – in termen van uitlegbaarheid en uitvoerbaarheid – willen wij u een aantal punten meegeven. In de uitvoeringsscan, die als bijlage is toegevoegd, zijn al deze punten nader uitgewerkt.

1. Allereerst: de VNG vindt het positief dat onder de Tw Oek niet alleen de burgemeester, maar het gehele College van Burgemeester en Wethouders verantwoordelijk wordt voor de opvang van Oekraïense ontheemden. Immers, van opvang tot integratie is een verantwoordelijkheid van het lokaal bestuur in de volle breedte. Met het lange termijn perspectief Oekraïne, waarin de nadruk wordt gelegd op participatie en zelfredzaamheid van Oekraïense ontheemden, wordt deze brede verantwoordelijkheid van gemeenten alleen maar groter.
2. Met het vervallen van het staatsnoodrecht is de coördinerende taak die de veiligheidsregio's vervullen niet meer vanzelfsprekend. De VNG vindt het belangrijk om onder de Tw Oek de coördinerende taak duidelijk te beleggen. De Tw Oek is immers een tijdelijke taak van gemeenten waardoor de coördinatie (vaak op regionaal niveau) niet

vanzelfsprekend bij 342 gemeenten moet worden belegd. Daarnaast is het wenselijk dat in deze coördinatie de samenhang met de opgaven rond de opvang van asielzoekers wordt meegenomen. Hierbij kan volgens de VNG gedacht worden aan het beleggen van deze coördinatie taak bij de provinciale regietafels (PRT's). Wij vragen u om het beleggen van deze taak expliciet in de Memorie van Toelichting op te nemen.

3. De VNG vindt het belangrijk dat jaarlijks de gevolgen van de opvang van Oekraïense ontheemden voor gemeenten worden gemonitord. Hierbij gaat het om financiële gevolgen en gevolgen voor de uitvoerbaarheid:

- Financiële gevolgen: het is volgens ons belangrijk om naast aandacht voor de kosten van de opvang ook aandacht te hebben voor de kosten voor aanpalende taken zoals (jeugd)zorg, onderwijs en participatie.
- Gevolgen voor de uitvoerbaarheid: naast de opvang van Oekraïense ontheemden staan gemeenten ook aan de lat voor grote opgaven rond de opvang van asielzoekers en de huisvesting van statushouders. Volgens ons is het belangrijk om met een integrale blik naar de uitvoerbaarheid (o.a. personele capaciteit en beschikbaarheid zorg en onderwijs) van al deze opgaven te kijken.

De VNG vraagt u om toe te zeggen dat deze monitor jaarlijks door een onafhankelijke partij wordt uitgevoerd waarbij de VNG betrokken wordt in de opdrachtformulering en de begeleiding van de uitvoering van het onderzoek. Onderdeel van deze toezegging moet volgens ons zijn dat als uit de monitor blijkt dat aanvullende financiële middelen nodig zijn om de opvang en aanpalende taken uit te kunnen voeren, deze door het Rijk beschikbaar worden gesteld.

4. De materiële en immateriële opvang van ontheemden uit Oekraïne is regulier gezien een taak van het COA. In de Tw Oek is opgenomen dat deze taken op termijn aan het COA worden overgedragen. Deze mogelijke overdracht kan volgens de VNG alleen onder bepaalde randvoorwaarden, met name in het kader van de overdracht van opvanglocaties en personele capaciteit. Dit moet zeer zorgvuldig gebeuren. De VNG vraagt u daarom een toezegging te doen dat minimaal een halfjaar voor de geplande overdracht aan het COA er een overgangsplan bestuurlijk (VNG, JenV, COA) is vastgesteld. In het overgangsplan is onder andere aandacht voor de:

- rollen, taken en verantwoordelijkheden van gemeenten, COA en andere partners;
- duiding van de verschillende opvanglocaties, inclusief een overzicht van locaties die wel of niet geschikt zijn om verder te gaan als COA-locatie, toekomstige bestemming van deze locaties, en hoe om te gaan met eventuele verschillen in voorzieningenniveau in locaties voor Oekraïense ontheemden en locaties voor asielzoekers;
- randvoorwaarden waarvoor de overdracht aan moet worden voldaan;
- planning en kosten.

5. Wij vinden het positief dat de Tw Oek de mogelijkheid geeft inzage te krijgen in de polisadministratie van UWV. De grondslag voor deze verstrekking is volgens het wetsvoorstel gelegen in artikel 33, lid 9, van de Wet structuur uitvoeringsorganisaties werk en inkomen (Wet SUWI). Echter, volgens ons levert dit artikel geen grondslag voor de uitwisseling van de benodigde gegevens, omdat hierin niet is opgenomen voor welk doel en voor welke taak deze gegevens kunnen worden verstrekt. De VNG vraagt u om in de Tw Oek te expliciteren voor welk doel en voor welke taak de levering noodzakelijk is. Daarnaast vragen wij om in de wet te expliciteren welke gegevens vanuit UWV met gemeenten kunnen worden gedeeld.
6. In de Memorie van Toelichting staat dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor de beschikbaarheid van medische zorg voor ontheemden uit Oekraïne. Dit is niet juist. Gemeenten hebben nooit een rol gehad in het beschikbaar maken van medische zorg en

kunnen hier ook niet op sturen. Uiteraard zullen gemeenten zich inspannen om met zorgaanbieders tot afspraken over de toegankelijkheid en beschikbaarheid van zorg te komen (dit doen ze nu ook al), maar kunnen daarvoor niet verantwoordelijk worden gesteld. De VNG vraagt u om in de Tw Oek te expliciteren dat gemeenten niet verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de toegankelijkheid en beschikbaarheid van medische zorg voor ontheemden uit Oekraïne, bijvoorbeeld wanneer een ontheemde niet direct toegang kan krijgen tot medische zorg als gevolg van wachtlijsten of tekorten.

7. Het is voor ons onduidelijk wat de noodzaak is voor het verwerken van medische persoonsgegevens. Gemeenten moeten Oekraïense ontheemden verwijzen naar de juiste zorg. Het is hiervoor niet nodig dat medische gegevens worden vastgelegd in een dossier. Het is voor het dossier voldoende als er wordt vermeld dat iemand is doorverwezen naar een huisarts, ziekenhuis of andere medische instantie. De (medische) reden voor deze doorverwijzing hoeft niet te worden vastgelegd.

Indien u wel redenen ziet waarom gemeenten medische persoonsgegevens moeten kunnen verwerken, dan dient de grondslag hiervoor in de Tw Oek duidelijker onderbouwd te worden. Met de verwerking van (medische) persoonsgegevens dient terughoudend omgegaan te worden. Alleen wanneer het echt noodzakelijk is, kan hiervoor gekozen worden. Daarbij vinden wij het een voorwaarde dat de uitvoeringskosten als gevolg van de verwerking van medische persoonsgegevens voor gemeenten zo beperkt mogelijk zijn. De VNG vraagt u om gezamenlijk uit te werken in welke situaties de verwerking van medische persoonsgegevens noodzakelijk en gewenst is, onder welke voorwaarden dit moet gebeuren en hoe de uitvoeringskosten hiervan worden beperkt.

8. De Regeling opvang ontheemden Oekraïne (RooO) komt onder de Tw Oek te hangen. Dit leidt op een aantal punten tot onduidelijkheid:
 - In de RooO wordt nog melding gemaakt van de burgemeesters als verantwoordelijken voor de opvang van Oekraïense ontheemden.
 - In de RooO wordt expliciet genoemd dat gemeenten niet verantwoordelijk zijn voor de opvang van alleenstaande minderjarige ontheemden terwijl hier in de Tw Oek niets over wordt gezegd.
 - De mogelijkheid om inzage te krijgen in de UWV polisadministratie vereist een aantal aanpassingen van de RooO.

In bijgevoegde uitvoeringsscan zijn bovenstaande punten verder uitgewerkt. De VNG vraagt u om de Tw Oek en de RooO te synchroniseren.

In de uitvoeringsscan, die als bijlage aan deze consultatiereactie is toegevoegd, wordt meer gedetailleerd ingegaan op de gevolgen van het wetsvoorstel voor de uitvoerbaarheid door gemeenten en onze aandachtspunten daarbij. Deze lichten we graag in een gesprek aan u toe.

Wij zijn positief over de gesprekken die we met alle ketenpartners in het Directeurenoverleg Oekraïne (DOEK) en de Ambtelijke Commissie Migratie en Samenleving (ACMS) hebben over het lange termijnperspectief Oekraïne. Dit neemt niet weg dat de VNG steeds meer signalen krijgt van gemeenten over uitvoeringsproblemen, o.a. rond de organisatie van onderwijs(huisvesting) en de toegang tot geestelijke gezondheidszorg. Wij doen een beroep op u om gezamenlijk te kijken naar oplossingen voor deze knelpunten, zeker nu gemeenten tot 4 maart 2025 en mogelijk zelfs tot 4 maart 2026 - als de Richtlijn Tijdelijke Bescherming wordt verlengd tot 4 maart 2025 + een maximale overgangperiode van 12 maanden - verantwoordelijk blijven voor de opvang van Oekraïense ontheemden.

Daarnaast maken wij ons grote zorgen over de groep derdelanders die in de gemeentelijke opvang zitten en na 4 maart a.s. niet meer onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming vallen en daarmee

vanaf deze datum asielzoekers zijn en onder verantwoordelijkheid van het COA vallen. Tot op heden is er geen volledig plan dat ervoor zorgt dat deze groep ook daadwerkelijk op 4 maart a.s. uit de gemeentelijk opvang vertrokken is waardoor er bij gemeenten momenteel weinig vertrouwen is dat dit daadwerkelijk gebeurt. Wij vragen u uitdrukkelijk om dit vraagstuk de komende weken prioriteit te geven.

Tot slot vragen wij u bij alle wetten, visies, plannen en regelingen (naast de Tw Oek ook de Spreidingswet en de Regeling opvang Oekraïense ontheemden) structureel aandacht te hebben voor de uitvoeringsgevolgen voor gemeenten.

Wij blijven hierover de komende tijd graag met u in gesprek.

Met vriendelijke groet,
Vereniging Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized initial 'L' followed by a long horizontal line.

mr L.K. Geluk
algemeen directeur